

Implementacija projekta Knjižnice čustev v Mestni knjižnici Kranj – izkušnje in izzivi

Implementation of the Libraries of Emotions project in the Kranj City Library – experiences and challenges

Manca Štefe¹, Damjana Pečjak²

IZVLEČEK: Mestna knjižnica Kranj je osrednja območna knjižnica, ki med drugim izvaja programe za bralno pismenost, informacijsko opismenjevanje, vseživljenjsko učenje in medgeneracijsko sodelovanje. V tem kontekstu smo se priključili mednarodnemu projektu Knjižnice čustev z namenom vpeljave inovativne storitve spodbujanja branja. V prispevku smo se osredotočili na predstavitev projekta in proces implementacije praktičnih vsebin. V prvi vrsti sta nas zanimali učinkovitost in uspešnost umestitve fizične zbirke knjižnice čustev v prostor in splošen odziv uporabnikov nanjo. Ker je bila osrednja tema projekta vloga čustev pri branju in njihov vpliv na posameznike, smo v ta namen izpeljali osem biblioterapevtskih srečanj in bralno akcijo Beremo s čustvi. Rezultati so pokazali, da so bili tako fizična zbirka kot tudi srečanja ob knjigah izredno dobro sprejeti in da Knjižnice čustev nedvomno predstavljajo svež in inovativen način spodbujanja branja v splošnih knjižnicah.

KLJUČNE BESEDE: projekt, Knjižnice čustev, čustva, biblioterapija, Mestna knjižnica Kranj

ABSTRACT: Kranj City Library is the central regional library, which, among other things, implements programs for reading literacy, information literacy, lifelong learning and intergenerational cooperation. In this context, we joined the international project Libraries of Emotions with the aim of introducing an innovative reading promotion service. In the paper, the project and the process of implementing practical content were presented. First of all, we were interested in the efficiency and effectiveness of placing the physical collection of the Library of Emotions in our premises and the general response of users. Since the central theme of the project was the role of emotions in reading and their impact on individuals, we conducted eight bibliotherapy sessions and the reading campaign »Read with Emotions« for this purpose. The results showed that both the physical collection and the meetings centered around the books were extremely well received and that the Libraries of Emotions undoubtedly represent a fresh and innovative way of promoting reading in public libraries.

KEYWORDS: project, Libraries of Emotions, emotions, bibliotherapy, Kranj City Library

1 Uvod

Mestna knjižnica Kranj je ena od desetih slovenskih osrednjih območnih knjižnic, ki želijo s svojim delovanjem vplivati na spremembe v lokalnem in širšem okolju. Z namenom uresničevanja svojega poslanstva se v knjižnici izvajajo raznoliki programi, projekti in akcije, ki

Članek deloma povzema prispevek in ugotovitve raziskave Štefe, M., 2022. *Evalvacija projekta in zadovoljstva uporabnikov: primer projekta Knjižnice čustev v Mestni knjižnici Kranj*. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2VU1X12D> [31. 5. 2023].

¹ Manca Štefe, Mestna knjižnica Kranj, manca.stefe@mkk.si.

² Damjana Pečjak, Mestna knjižnica Kranj, damjana.pecjak@mkk.si.

skušajo uporabnike³ pritegniti k branju in tako spodbuditi bralno pismenost. Knjižnica namreč že dolgo ni le prostor, kjer se zgolj izposojajo knjige, temveč je tudi prostor druženja, učenja, izobraževanja in znanosti. Za pripravo raznovrstnih in poučnih programov je tako poleg strokovnosti in samoiniciativnosti potrebna tudi dobršna mera inovativnosti. Prav vpeljava inovativnih storitev je bila cilj mednarodnega projekta Libraries of Emotions⁴ (projekt Knjižnice čustev), v katerem je knjižnica v letih od 2020 do 2022 aktivno sodelovala.

Že temeljni zakonski predpis s področja knjižničarstva splošnim knjižnicam nalaga izvajanje knjižnične dejavnosti za prebivalstvo v svojem okolju v okviru javne službe. Knjižnice med drugim sodelujejo pri vseživljenjskem izobraževanju in za otroke, mladino in odrasle organizirajo posebne oblike dejavnosti, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture (Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1), 16. člen).

Bralna kultura in bralna pismenost sta medsebojno prepleteni. Bralno kulturo oblikuje celotna družba, predstavlja pa skupek pojmovanj, vrednot, norm in sporočil v zvezi z branjem. Ti so prisotni v družbi, njihov namen pa je spodbujanje branja in izboljševanje odnosa do branja, tako v učnih situacijah kot tudi v vsakdanjem življenju (Haramija in Vilar, 2017). Bralna pismenost je »stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega in bralno kulturo (pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje).« (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, 2019, str. 3)

Poleg podpore mreži evropskih splošnih knjižnic pri prilagajanju njihovih praks digitalnemu kontekstu je ravno ohranjanje poslanstva knjižnic, torej spodbujanje in promocija branja, eden izmed glavnih ciljev projekta Knjižnice čustev. Projekt izhaja iz skupne refleksije vseh vpletenih akterjev, ki delujejo na področju knjige in kulture in se neprestano spoprijemajo z izzivi, povezanimi s storitvami, željami uporabnikov in z zaposlenimi. V pilotnem projektu se je tako vzpostavila evropska mreža štirih splošnih knjižnic, s ciljem razviti in (z)graditi nov način spodbujanja branja in dostopa do knjig na podlagi čustev. Za dosego le-tega smo uporabnikom ponudili tri glavne storitve: fizično knjižnico čustev, spletni portal in biblioterapevtska bralna srečanja. Fizična knjižnica predstavlja zbirko gradiva, kjer so knjige na police postavljene po čustvih, ki jih najbolj zaznamujejo in so med branjem najbolj prepoznana (subjektivna ocena posameznika), oz. po čustvih, ki jih prebrano vzbudi v bralcu. Izpostavljenih je šest osnovnih čustev (ljubezen, veselje, presenečenje, strah, jeza in žalost), pri čemer ima vsako svoj emotikon (čustvenček) in svojo barvo. Vse gradivo iz fizične zbirke je kot neke vrste priporočilni seznam literature dostopno tudi na spletnem portalu, kjer ga uporabniki lahko iščejo po kriteriju čustev in po še nekaterih drugih kriterijih. Dodano vrednost projekta so predstavljala biblioterapevtska bralna srečanja, katerih namen je bil pomagati bralcem povezati čustva, ki jih občutijo pri branju, s situacijami, ki jih doživljajo v resničnem življenju.

Namen tega članka je predstaviti projekt Knjižnice čustev ter izkušnje in izzive, s katerimi smo se soočali pri izvedbi storitev. Predstavitvi projekta sledi teoretični del, kjer smo na kratko

³ Uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so v članku uporabljeni kot nevtralni in veljajo enakovredno za oba spola.

⁴ Celoten naziv projekta se glasi European »Libraries of emotions@ (LOE)«: a new path for public libraries to capture audiences and support social transformations in Europe.

predstavili teorijo čustev, ki je služila kot podlaga projektному delu. Nadalje so opisane vse tri glavne storitve projekta Knjižnice čustev in izzivi, ki so nam pri implementaciji predstavljali največ težav. Sledi poglavje o evalvaciji projekta: akcije za spodbujanje branja oz. projekti za dvig bralne pismenosti se namreč pogosto začnejo kot pilotni projekti, zato je smiselna evalvacija le-teh, saj se na njeni podlagi lahko še (uspešneje) razvijajo naprej.

2 Predstavitev projekta Knjižnice čustev

Projekt Knjižnice čustev (<http://librariesofemotions.eu/>) je prijavila in vodila francoska organizacija Love for Livres (<https://loveforlivres.com/>). So pobudniki in ustanovitelji prve digitalne platforme oz. spletnega portala, kjer uporabniki lahko iščejo knjige po kriteriju čustev. Ekipa organizacije je sestavila tudi celoten vsebinski del projekta, vključno s časovnico in natančno določenim stroškovnikom. Z nevrokognitivno znanostjo v povezavi s kulturo oz. še posebej s knjigami, se, opirajoč na številne teoretične raziskave, ukvarjajo že več let. Projekt je potekal od septembra 2020 do konca marca 2022, sofinanciran pa je bil iz programa Evropske unije Ustvarjalna Evropa. Vrednost projekta je znašala 321.527 €, višina podpore iz programa Ustvarjalna Evropa pa slabih 60 %, tj. 192.403 €. Preostalih 40 % sredstev smo organizacije oz. knjižnice morale zagotoviti same. Ker v proračunu knjižnic ni sredstev, ki bi bila namenjena za (po)plačilo stroškov, nastalih pri delu na projektu, se večji del pokrije s prispevkom, ki se v večinskem delu nanaša na ure dela zaposlenega – prispevek knjižnice je tako npr. plača, ki jo nameni delavcu. V delovni skupini v Mestni knjižnici Kranj je bilo za izvedbo storitev projekta zadolženih šest zaposlenih, pri čemer velja omeniti, da so bile projektne zadolžitve opravljene poleg rednega dela (na izposoji ipd.). Ravno zato je bilo usklajevanje vseh nalog pogosto zahtevno.

Slika 1: Uradni logotip projekta v slovenskem jeziku (Vir: arhiv Mestne knjižnice Kranj, oblikovanje Love for Livres)

V projektu so poleg organizacije Love for Livres sodelovale še štiri evropske splošne knjižnice, in sicer Biblioteka Miejska w Łodzi (Poljska), Bibliothèque de l'Espace Carême (Belgija), Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viesoji biblioteka (Litva) in Mestna knjižnica Kranj (Slovenija), ter nevladna organizacija Public Libraries 2030, zagovornica splošnih knjižnic, s sedežem v Bruslju. Za določene naloge so poskrbeli zunanji izvajalci, ki jih je prav tako izbrala organizacija Love for Livres (npr. oblikovanje/dizajn projekta, priprava anketnih vprašalnikov, izvedba kvalitativnih intervjujev ipd.). V okviru celotnega projekta je bilo predvidenih osem

delovnih paketov (angl. *work packages*), vsak je vseboval opis aktivnosti, metodologijo, pričakovane rezultate in razlago/upravičenost odhodkov.

Kot smo omenili že na začetku, sta glavna cilja projekta podpora mreži evropskih splošnih knjižnic pri prilagajanju njihovih praks digitalnemu kontekstu in seveda ohranjanje poslanstva knjižnic. V prvi vrsti gre za spodbujanje in promocijo branja ter vpeljavo inovativnega načina za spodbujanje branja, zasnovanega na interdisciplinarnem pristopu, ki upošteva spoznanja nevroznanosti, kognitivne vede in kulturne dejavnosti ter vključuje digitalna orodja.

Dejstvo je, da danes raziskovanje čustev v znanosti ni več potisnjeno na rob, zato je v zvezi z njihovo vlogo v človekovem razvoju nastalo mnogo teorij, razdelitev in definicij. Pojmovanje čustev pri projektu se je (delno) oprlo na teorijo ameriškega psihologa Paula Ekmana o temeljnih človekovih čustvih, ki jo bomo predstavili v nadaljevanju. Organizacija Love for Livres, ki je zasnovala pristop iskanja knjig po kriteriju čustev, je v svojo razdelitev vpeljala določene spremembe. Dodana je bila npr. ljubezen, saj gre za čustvo/občutje, ki je v leposlovnih delih zelo pogosto prepoznano oz. zastopano.

3 Teorije čustev

Pravzaprav se beseda čustvo (tudi emocija) uporablja šele v novejšem času, in sicer za označevanje posebnih afektivnih pojavov. Izraz emocija izhaja iz latinskega izraza *e movere*, kar pomeni gibati se navzven oz. gibanje, ki je usmerjeno navzven; *e* označuje energijo, *movere* (ali v angleščini *motion*) pa pomeni gibanje. Izraz se nanaša na transfer med prostori, pa tudi na psihološka in fizična stanja vznemirjenosti. Etimološki pomen besede se je prenesel na interna gibanja, ki potekajo v notranjosti telesa, bodisi fiziološka bodisi mentalna (Šadl, 1999).

Po Milivojeviću (2008) so čustva odziv posameznika, ki je neki dražljaj prepoznal za koristnega oz. pomembnega in se je na podlagi tega pripravljen motorično, mentalno in motivacijsko prilagoditi določeni dejavnosti. Na splošno lahko rečemo, da so čustva duševni procesi in stanja, ki izražajo posameznikov vrednostni odnos tako do samega sebe kot tudi do zunanjega sveta (Kobal Grum, 2021).

3.1 Razvoj teorij čustev

V preteklosti se o čustvih ni veliko govorilo, še manj so bila predmet znanstvenega raziskovanja, saj so se zdela preveč subjektivna. Še več, stoiška filozofija, ki je postala bistvena sestavina filozofije prvih kristjanov, je skoraj fanatično priznavala samo razum. Sokrat je razum razglasil za najvišjo vrlino, nekaj, kar je v človeku najboljšega. Tudi Platon je med različnimi deli duše glavno vlogo podelil razumu. Pri razlagi o delovanju razuma so se teoretiki opirali na opis motečih, celo zaviralnih elementov in okoliščin, med katere so šteli tudi čustva kot povsem iracionalne vzgibe. Strasti, kot so jih imenovali, so dojemali kot sile, ki potisnejo človeka v nevednost, brezum, odtujenost, trpljenje in suženjstvo. Takšno pojmovanje, ki je v zahodni filozofiji prevladovalo vse do začetka 20. stoletja, je dobro ubesedil Alexander Pope v svojem delu Esej o človeku, ko je zapisal: "Kar razum ustvari, strasti uničijo." (Šadl, 1999)

Tudi v psihologiji, v nasprotju s pričakovanji, spada področje čustev med novejša poglavja, kar nakazuje, da se je tudi ta veda primarno ukvarjala predvsem z razčlenjevanjem kognitivnih procesov, kot so zaznave, učenje in spomin. Skoraj celo stoletje so se psihologi v glavnem osredotočali na nevrofiziološke in psihofiziološke mehanizme, ki ustvarjajo emocionalno

vzdraženost in izražanje. Čustva so pogosto enačili z občutki in biološkimi dejavniki ali drugimi spremembami.

V zadnjih desetletjih pa se je situacija povsem obrnila, čustva in čustveni procesi so postali pomembni za razumevanje človekovega duševnega zdravja ter s tem povezano tudi za razumevanje psihopatologije in zdravljenja duševnih težav. Po mnenju sodobnih raziskovalcev imajo čustva v človekovem razvoju ključno vlogo in so pomemben del raznolikih izkušenj v vsakdanjem življenju, saj so vključena v doživljanje samega sebe, medosebne odnose, delovno okolje, ustvarjalne procese, športne aktivnosti itd. (Cvetek, 2014). Tudi Goleman (2010) poudarja, da čustva bistveno vplivajo na življenje, saj vodijo naše razmišljanje, delovanje in obstoj.

Nastanek in razvoj različnih teorij o čustvih in čustvenih procesih lahko razdelimo na tri pomembnejša zgodovinska obdobja. V prvem, do leta 1980, so nastajale prve znanstvene teorije o čustvih, v ospredju so bila vprašanja, kaj čustva sploh so in katere so glavne komponente čustvenih procesov. Pomembnejši predstavniki tega obdobja so James in Lange, Cannon in Bard, Schachter in Singer, Arnold, Lazarus, Tomkins, Izard in Ekman.

V naslednjem desetletju, do leta 1990, so postale teorije o čustvih precej kompleksnejše, poudarjale so prepletanje večjega števila komponent, kot so zaznava in ocena dogodka, akcijska pripravljenost, afekt, vzburjenje, procesi uravnavanja in vedênje. Razvile so se številne teorije, vsem pa je skupno priznavanje, da imamo ljudje osnovne, prirojene čustvene programe, ki so sestavni del fiziologije osrednjega, avtonomnega in motoričnega živčnega sistema. V procesu razvoja postane posameznik sposoben uravnati čustvene izraze in se s tem prilagodi pravilom, ki so družbeno določena.

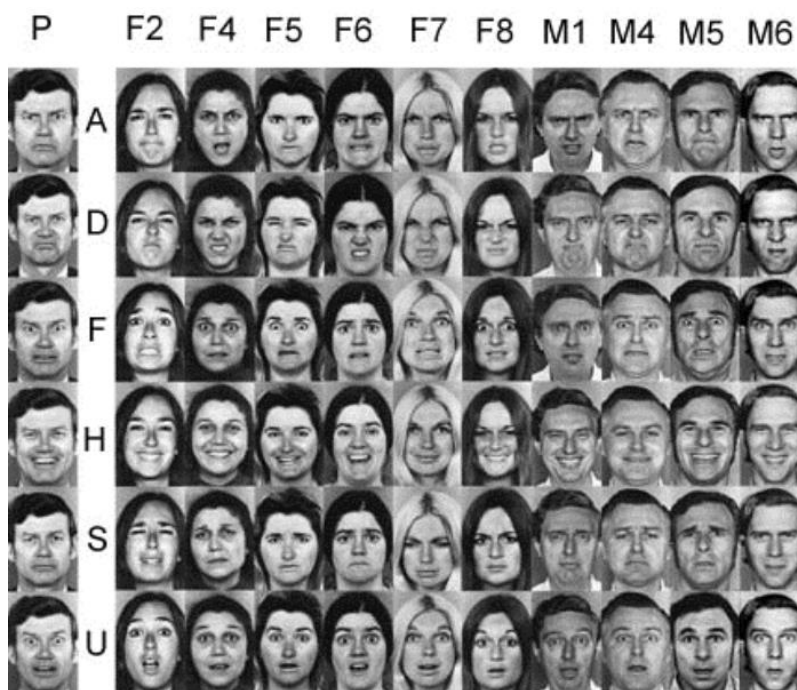
Obdobje po letu 1990 je med drugim vidno zaznamovala integracija psihološkega in psihoterapevtskega znanja s spoznanji nevrologije. V tem obdobju se razvijeta tudi prvi dve razvojni teoriji čustev, ki pokrivata celotno življenjsko obdobje: Greenspanova teorija funkcionalnega čustvenega razvoja iz leta 2004 in internalizirani model razvoja čustev in čustvene regulacije, ki sta ga leto kasneje predstavila Holodynski in Friedlmeier.

V zadnjem času poskusom razlag čustvenih procesov na osnovi delovanja živčnega sistema, zlasti delovanja možganov, ki je močno zaznamovalo predhodno obdobje, nekateri znanstveniki dodajajo še razlage, ki zajemajo specifično vlogo srca in srčne aktivnosti ter prebavil. Srce naj bi imelo svojstven preplet živčevja, ki so ga poimenovali kar človekovi drugi možgani. Imelo naj bi pomembno vlogo pri uravnavanju bolečih čustev in spodbujanju pozitivnih. Tudi živčni sistem v prebavilih naj bi bil pomembno vključen v procese čustvovanja. Odkrivanje povezanega delovanja vseh treh živčnih spleto bo prineslo mnoga nova spoznanja, kako čustva uravnati na še bolj funkcionalen način (Cvetek, 2014).

3.2 Ekmanova teorija čustev

Lahko bi rekli, da so sodobne razlage čustev preplet evolucijskih, motivacijskih, kognitivnih in nevropsiholoških perspektiv le-teh. Sodobni raziskovalci so prevzeli Darwinovo idejo o obstoju osnovnih, vrojenih čustev. Le-ta so opredeljena z univerzalnimi obraznimi izrazi, ki so si v številnih kulturah zelo podobni. Danes sta obstoj univerzalnih oz. osnovnih čustev in njihova vloga empirično potrjena, kljub temu pa si raziskovalci niso enotni glede njihovega števila. Ameriški psiholog Paul Ekman, pionir na področju preučevanja čustev, je odkril številne

povezave med čustvi in obraznimi izrazi. Opredelil je šest univerzalnih čustev: presenečenje, jezo, strah, gnus, žalost in srečo. Ugotovil je, da sta izražanje in prepoznavanje čustev najpomembnejša dela neverbalne komunikacije. Posameznik vedno izraža svoja čustva in je hkrati pozoren na čustva drugih oseb, čemur prilagaja svoje vedênje. Čustveni izrazi so odvisni od genskih in kulturnih dejavnikov, zato so mešanica vrojenih in pridobljenih elementov. Pozitivna čustva povezuje z levo možgansko hemisfero, negativna pa z desno in predpostavlja, da čustva, ki se ujema s ciljem, ki ga želimo doseči, uravnava leva možganska hemisfera, čustva, ki vodijo k odmikanju od cilja, pa desna (Ekman, 1989 po Kobal Grum, 2021). Poleg njegove teorije so znane tudi njegove obsežne empirične raziskave univerzalnih čustev, v katerih sta s Friesenom na podlagi obraznih izrazov razvila merski pripomoček za ugotavljanje univerzalnih in sestavljenih čustev, poznan kot Ekmanov test 60 obraznih izrazov (angl. *Ekman 60 Faces Test*). Test je sestavljen iz 60 črno-belih fotografij, na katerih so izrazi čustev na obrazih šestih igralcev in štirih igralk. Vsak upodablja šest osnovnih čustev. Test meri stopnjo prepoznavanja le-teh kot celoto in stopnjo prepoznavanja vsakega čustva posebej. Na osnovi testa je s sodelavci vzpostavil kodirni sistem obraznih dejanj oz. izrazov – FACS (Facial Action Coding System); ta sistem natančno in zanesljivo prepoznava najrazličnejše mišične gibe obraza, ki reflektirajo ustrezno čustvo (Kobal Grum, 2021).

1: Photographs of facial expressions used in the Ekman 60 Faces Test. The leftmost column shows practice (P) stimuli. Columns in the main matrix show the 6 female (F) and 4 male (M) models used in the test, numbered to reflect their position in the Ekman and Friesen (1976) Pictures of Facial Affect series (F2 = second female model in the series, etc.). Rows show facial expressions of anger (A), disgust (D), fear (F), happiness (H), sadness (S), and surprise (U).

Slika 2: Ekmanov test 60 obraznih izrazov (Vir: https://www.researchgate.net/figure/Photographs-of-facial-expressions-used-in-the-Ekman-60-Faces-Test-The-leftmost-column_fig5_252068424)

3.3 Čustva, izbrana za projekt

V projektu je bilo izbranih šest osnovnih čustev, ki so označena s simboli v obliki emotikonov in s svojo barvo: rožnata je bila izbrana za ljubezen, vijolična za strah, rdeča za jezo, zelena za žalost, modra za presenečenje in rumena za veselje.

Veselje je najpogosteje označeno kot pozitivno in prijetno čustvo, ki ima v življenju posameznika pomembno vlogo. Človeka spodbuja k ponavljanju tistih aktivnosti, ki to prijetno čustvo sprožajo. Veselje tako spodbuja procese novega učenja, vzpostavljanja novih možganskih povezav in novih mentalnih vzorcev (Fredrickson in Losada, 2005 po Cvetek, 2014).

Žalost običajno doživljamo kot neprijetno čustvo. Vendar pa žalost pomaga umiriti telo, saj mu omogoči, da se po večjem razburjenju lahko spet odpočije. Prav tako olajša subjektivno občutje bolečine in posamezniku omogoči sprejetje izgube. Pomembno vlogo ima tudi pri iskanju in pridobivanju zunanje podpore, saj je izražanje žalosti v odnosih z drugimi znak, da se z izgubo ne znamo spoprijeti sami in rabimo pomoč (Hackenbracht in Tamir, 2010 po Cvetek, 2014).

Jeza je v prvi vrsti čustvo samozaščite, ki posamezniku omogoči zaščito lastnih potreb, postavitve mej, umik pred neželenim vedenjem ali zaustavitev neželenega vedenja. Jeza v organizmu sproži sprostitve energije in pripravi telo na aktivno delovanje. S tem lahko posameznik spremeni neugodne okoliščine oziroma doseže, da se škoda ne povzroča več. V tem oziru je jeza zelo konstruktivno čustvo, čeprav jo večinoma prištevamo med neprijetna čustva (Cvetek, 2014).

Strah je čustvo, ki opozori na možno nevarnost – lahko zunanjo, realno, ali pa tudi namišljeno. Občutimo ga kot neprijetnega, zato ga prištevamo med boleča in negativna čustva. Tudi strah ima, podobno kot jeza, funkcijo samozaščite. Posameznika je lahko strah očitne fizične nevarnosti, ki mu grozi, lahko ga je strah zaradi katastrofalnih pričakovanj v zvezi s prihodnostjo, neuspehi, izgubami in podobno. Na več stvari je oseba navezana, več razlogov za strah ima (Marchand, 2006 po Cvetek, 2014).

Ljubezen je prijetno čustvo, ki ga človek občuti do nekoga ali do nečesa, kar doživlja kot zelo dragoceno in je del njegovega intimnega prostora. V najširšem pomenu predstavlja ljubezen navezavo človeka na zunanje objekte, končni cilj navezovanja pa je ustvarjanje intimnega dela sveta. V njem je oseba popolnoma prilagojena in je lahko takšna, kakršna je (Milivojević, 2008).

Presenečenje je čustvo, ki ga oseba občuti, ko nenadoma ugotovi, da ima določen objekt ali situacija drugo kvaliteto, kot je pričakoval. Presenečenje je lahko tako prijetno kot neprijetno (Milivojević, 2008).

Slika 3: Emotikoni za posamezna čustva: ljubezen, strah, jeza, žalost, presenečenje, veselje (Vir: arhiv Mestne knjižnice Kranj, oblikovanje Love for Livres)

4 Knjižnične storitve v okviru projekta Knjižnice čustev

Za dosego že opisanih zastavljenih ciljev projekta smo v vseh štirih sodelujočih splošnih knjižnicah izvedli oz. vzpostavili troje: fizično knjižnico čustev, spletni portal in biblioterapevtska bralna srečanja. Vsebinski načrt je imel določeno časovnico (potek) in stroškovnik, vendar so se v praksi pojavile tudi določene omejitve, težave in pomisleki. Slednje in soočanje z njimi bomo predstavili v naslednjih treh podpoglavjih.

4.1.1 Fizična knjižnica čustev

Fizična zbirka knjižnice čustev predstavlja samostojno ločeno zbirko gradiva, ki je namenjeno izposoji na dom. V skladu s cilji ta zbirka predstavlja drugačen način razvrščanja in izbire knjig, saj so le-te na police postavljene po čustvih, ki so med branjem najbolj prepoznana, oz. po čustvih, ki jih uporabnik med branjem doživi, občuti. Prav to je bilo prvo in najzahtevnejše delo – umeščanje posameznih del pod določene emotikone.

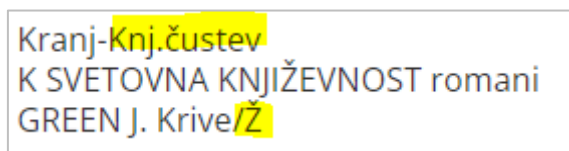

Slika 4: Knjižnice čustev – fizična zbirka (Vir: arhiv Mestne knjižnice Kranj)

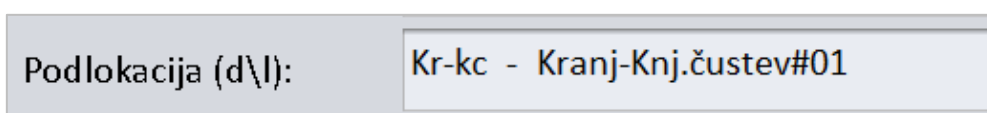
Gre namreč za subjektivno določanje, saj ni rečeno, da prebrano v vseh vzbudi enako čustvo. Primer: beremo ljubezenski roman, ki opisuje sprva srečen zakon mladega para in njuno življenje, polno prijetnih presenečenj. Že imamo v mislih emotikone ljubezni in veselja, vendar pa se v drugem delu knjige zgodba obrne popolnoma drugače in roman ima žalosten, tragičen konec. Pri spletnem portalu (predstavili ga bomo v nadaljevanju) je bil postopek določanja lažji, saj smo posameznemu delu lahko dodelili več emotikonov, do vsakega čustva pa smo se opredelili na lestvici od 1 do 10. Pri fizični zbirki je obveljalo pravilo, da bo delo postavljeno na polico s simbolom tistega čustva, ki je na omenjeni lestvici dobilo najvišjo vrednost.

Drugo težavo je predstavljalo označevanje v knjižničnem katalogu in posledično najdljivost gradiva. Ker gre, kot že rečeno, za drugačno postavitvev, smo v sodelovanju z oddelkom za nabavo in obdelavo gradiva poskrbeli tudi za ustrezno označevanje v knjižničnem katalogu: podlokacija Knjižnica čustev in kratica posameznega čustva (L = ljubezen, S = strah, J = jeza, Ž

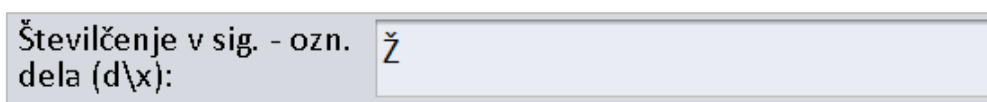
= žalost, P = presenečenje, V = veselje). Police so na začetku in na koncu določenega čustva opremljene z dobro vidnim kartonastim simbolom, poleg tega so opremljene z dvema nalepkama: posebno nalepko z označbo projekta Knjižnice čustev in nalepko za posamezno čustvo. Na polici z določenim čustvenim simbolom je gradivo postavljeno po abecednem redu priimkov avtorjev.

Slika 5: Prikaz v katalogu COBISS+

Slika 6: Prikaz podlokacije v programskem segmentu COBISS3/Izposoja

Slika 7: Označitev posameznega čustva v programskem segmentu COBISS3/Izposoja

Izkušnje zadnjih dveh let so pokazale, da je fizična zbirka gradiva prepoznana in priljubljena pri uporabnikih, v letu 2022 je bilo gradivo iz zbirke izposojeno in/ali podaljšano 3.512-krat.

4.2 Spletni portal

Spletni portal je uporabnikom na voljo prek spletne povezave <http://mkk.loveforlivres.com/>. Na njem so predstavljeni vsi naslovi, ki so sicer na voljo za izposajo že v fizični zbirki knjižnice čustev. Dostop je brezplačen in možen tudi od doma, v knjižnici pa je na voljo poseben računalnik, namenjen zgolj za iskanje po spletni knjižnici čustev. Vse štiri sodelujoče knjižnice smo morale pripraviti enak vzorec, ki je bil že vnaprej določen (vsaka v svojem jeziku). Uporabniki lahko iščejo gradivo glede na pričakovan čustven odziv, pri čemer se opredelijo z indikatorjem od 1 do 10, in še po nekaterih drugih kriterijih: kje in kdaj brati, v katerem letnem času, komu bi knjigo priporočili, za kako zahtevno delo gre, iz katerega literarnega obdobja je, ocena časa, ki ga potrebujemo za branje, in cena knjige (Štefe, 2022).

Zahtevnost branja?

- zelo zahtevno branje
- zahtevno branje
- srednje lahko branje
- lahko branje

Literarno obdobje

- brezčasna klasika
- moderna klasika
- sodobna literatura
- novost

Cena?

- manj kot 10 EUR
- med 10 in 20 EUR
- med 20 in 50 EUR
- več kot 50 EUR

Čas, potreben za branje

- nekaj dni
- vsaj en mesec
- nekaj ur

Kje in kdaj brati?

- branje za vsak dan
- kratkočasno branje
- branje pred spanjem
- počitniško branje
- branje za konec tedna
- branje na poti
- branje med odmorom
- branje med potovanjem

V katerem letnem času?

- pomlad
- poletje
- jesen
- zima

Komu ponuditi?

- vsakomur
- mojim prijateljem
- staršem
- moji puncu
- mojemu fantu
- sestri ali bratu
- tašči in tastu
- znancem
- sodelavcem
- šefu
- mojim otrokom

Slika 8: Kriteriji za iskanje gradiva (Vir: spletni portal <http://mkk.loveforlivres.com/>)

Kriteriji (prikazani na sliki 8) za iskanje gradiva za naše razmere niso bili najbolj uporabni, saj se način življenja pri nas v določenih pogledih razlikuje od načina življenja v deželah udeleženkah projekta. V Parizu je na primer glavno prevozno sredstvo podzemna železnica, kjer imajo ljudje več časa za branje, pri nas pa več ljudi za prevoz na delo uporablja avtomobile in tako branje med prevozom na delo seveda ne pride v poštev. Kot knjižničarji uporabnikom svetujemo in priporočamo knjige v branje skozi pogovor, glede na njihove želje in potrebe, in ne toliko glede na sorodstvene vezi, ki so navedene za kriterij (staršem, sestri, tašči itd.). Tudi čas, potreben za branje, je zelo subjektiven, saj eni berejo hitreje kot drugi. Prav tako je bila vprašljiva odločitev za letni čas, ki je primeren za branje določene knjige, saj smo mnenja, da so vse knjige primerne za vse letne čase.

Spletni portal je bila storitev, pri kateri smo imeli že med izvedbo največ pomislekov in veliko idej za izboljšanje, vendar pa je bila njihova (ne)uresničitev povezana predvsem s finančnimi sredstvi. Vsaka postavka v projektu ima namreč točno določen stroškovnik in časovnico oz.

plan izvedbe. Pogrešali smo iskalnik (npr. po naslovu, avtorju), možnost neposredne povezave na knjižnični katalog (predvsem zaradi vpogleda v status izposoje in posledično možnost rezervacije gradiva) ter možnost podajanja mnenj, komentarjev in priporočil. Izpostavili smo tudi idejo o registraciji uporabnikov, predvsem z namenom vzpostavljanja konkretnejše uporabniške izkušnje, vendar je bilo to na tej točki projekta prezahtevno in predrago.

4.3 Biblioterapevtska bralna srečanja

Biblioterapiji je bila v projektu Knjižnice čustev namenjena posebna vloga, saj so biblioterapevtska bralna srečanja predstavljala dodano vrednost projekta. Naloga vsake izmed sodelujočih knjižnic je bila priprava vsaj šestih srečanj, pri čemer je bilo zaželeno, da se vključijo tudi mladi bralci in ranljive skupine. Že na skupnih sestankih smo partnerji pripravili nabor zanimivih, aktualnih in perečih tem, za katere smo menili, da jih je vredno predstaviti in obravnavati. V Mestni knjižnici Kranj smo se odločili za naslednje teme: biti ženska (vloga ženske v svetu, pričakovanja, tabu teme ipd.), nova realnost (situacija in soočanje s spremembami, ki nam jih je prinesel covid-19), digitalna zasvojenost, žalovanje, družbene razlike in medosebni odnosi (ljubezenska razmerja, prijateljstva na preizkušnji, medgeneracijski konflikti idr.).

Glavna težava pri teh srečanjih je bilo upoštevanje vseh ukrepov in omejitev, nastalih zaradi pandemije covid-19 (organizacija dogodka, omejitev števila oseb v prostoru, varnostna razdalja, nošenje mask ipd.). Izoblikovali smo manjše skupine (npr. skupina šolark iz zadnje triade osnovne šole) ali pa smo k sodelovanju povabili nekatere že obstoječe bralne skupine, ki so se oblikovale že v času projekta Modro brati in kramljati⁵. Kot rečeno, smo vključili mlade iz zadnje triade osnovne šole, dve ženski bralni skupini (v prvi so bile udeleženke mlajše in srednje generacije, v drugi pa starejše udeleženke oz. upokojenke) in tri medgeneracijske bralne skupine. Udeležencem biblioterapevtskih bralnih srečanj smo najprej predstavili splošne informacije o projektu, sodelujoče partnerje in seveda cilje, ki jih projekt zasleduje. Razložili smo tudi pojem biblioterapija in njen namen oz. problematizacijo termina (o tem bomo več povedali v nadaljevanju). Sledil je pogovor o prebranih knjigah in usmeritev k lastnim življenjskim izkušnjam (občutkom, čustvom ...), saj je bil namen srečanj pomagati bralcem povezati čustva, ki jih občutijo pri branju, s situacijami, ki jih doživljajo v resničnem življenju. Na srečanjih so bila obravnavana naslednja dela:

- Emilie Pine: Pišem sebi
- Ng Celeste: Prikriti plameni
- Janko Petrovec: Karantena. Rim.
- Petra Soukupová: Pod snegom
- Laura Imai Messina: Telefon v vetru
- Paolo Giordano: Raztrgajmo nebo
- Alena Mornštajnová: Hana
- Nataša Konc Lorenzutti: Gremo mi v tri krasne

Pred začetkom izvajanja naših (biblioterapevtskih) bralnih srečanj smo želeli razčistiti dvome o naši usposobljenosti za izvajanje tovrstnih srečanj. Tudi v bibliotekarski stroki se termin

⁵ Gre za bralna srečanja, namenjena vsem generacijam. V Mestni knjižnici Kranj se izvajajo že od leta 2008, trenutno je aktivnih prek 20 skupin, ki jih vodijo usposobljeni prostovoljci in strokovni delavci knjižnice.

biblioterapija problematizira. Tako že Zabukovec (2017) opozarja, da je biblioterapija pogosto napačno razumljena zgolj kot terapevtski proces. Med drugim predlaga, da se za svetovalne procese ob ali po branju knjig prevzame termin bibliosvetovanje. Tudi nekateri drugi avtorji predlagajo primernejša poimenovanja, ki naj bi se uporabljala v bibliotekarski stroki. Rešič Rihar in Urbanija (2010) tako omenjata bibliodiagnostiko (za vrednotenje primerne literature), biblioprofilakso (preventivna uporaba literature), bibliousmerjanje, knjižno terapijo in svetovalno knjižničarstvo, Špoljar (2003) pa svetovanje bralcem, usmerjeno branje, vodeno branje, bralne nasvete idr.

Kljub vsem pomislekom je bil ves čas trajanja projekta in izvajanja storitev projekta Knjižnice čustev v uporabi termin biblioterapija, saj je bila storitev tako poimenovana že v vsebinski prijavi projekta. Pomembno je bilo namreč tudi to, da smo vsi partnerji v projektu uporabljali enako terminologijo. Strinjali pa smo se, da je biblioterapija svetovalna metoda, ki omogoča aktivno vlogo bralca (Zabukovec, 2017), in da jo je treba razumeti kot dodatek drugim oblikam terapije (Špoljar, 2003; Pogačnik, 2010).

V projektu smo sodelovali moderatorji z različnimi izkušnjami vodenja bralnih skupin, zato je bilo pred začetkom organizirano izobraževanje za moderiranje tovrstnih srečanj. Potekalo je prek spleta, saj je bilo izvedeno v času ukrepov, povezanih s covidom-19, in potovanja niso bila možna, udeleženci smo bili iz različnih koncev Evrope, zato je bil to takrat najbolj primeren način. Izobraževanje je izvedla nosilka projekta Céline Mas, ki profesionalno izvaja biblioterapije z različnimi skupinami in z raznovrstno problematiko, ki je zaznana v družbi. Najbolj pereče teme so po njenih izkušnjah razne odvisnosti, motnje hranjenja in nezmožnost vklapljanja mladostnikov v družbo. Izobraževanje je bilo zelo koristno in poučno, saj nam je Céline Mas predstavila razne metode in pripomočke, s katerimi posameznikom pomaga uvideti in osmisлити težave ter jih usmeriti na pot samostojnega reševanja izzivov.

5 Evalvacija projekta

Na podlagi evalvacije se lahko pilotni projekti, kot je bil projekt Knjižnice čustev, uspešno razvijajo naprej. Zelo pomembno je ugotoviti, kako učinkoviti smo bili pri doseganju zastavljenih ciljev in kakšne učinke so imele implementirane storitve na naše uporabnike. Leti so namreč v središču knjižničnih storitev. Dosežek knjižnice se vrednoti tudi z njenim prispevkom k razvoju posameznika. V zvezi s tem ima Rubin (2006) v mislih spremembo, ki se zgodi v posamezniku kot rezultat izvajanja določene aktivnosti.

Ena izmed glavnih aktivnosti v sklopu evalvacije je bila spremljati biblioterapevtska bralna srečanja v vseh štirih sodelujočih splošnih knjižnicah (Anderlecht, Kaunas, Kranj in Lodz) in vpliv teh srečanj na udeležence. Tako udeleženci kot tudi moderatorji so po vsakem biblioterapevtskem bralnem srečanju izpolnili vprašalnike, ki so jih posebej za potrebe projekta pripravili zunanji sodelavci (podjetje Apeha consulting). Vprašalniki so bili sestavljeni iz glavnih demografskih vprašanj in vsebinskega dela, ki se je nanašal predvsem na pričakovanja, relevantnost obravnavane teme, potek, dinamiko in koristnost srečanja, počutje in moderiranje srečanj. Rezultati so bili predstavljeni v prispevku Pierra Bedouella z naslovom *Evaluation and qualitative assessment: evaluation 1st feedback*, in sicer na zaključku projekta, marca 2022, v Bruslju. Če strnemo nekaj glavnih ugotovitev:

- vseh udeležencev je bilo 256 (40 % jih je bilo mlajših od 18 let);
- večina udeležencev se je prvič udeležila biblioterapevtskega bralnega srečanja (76 %);

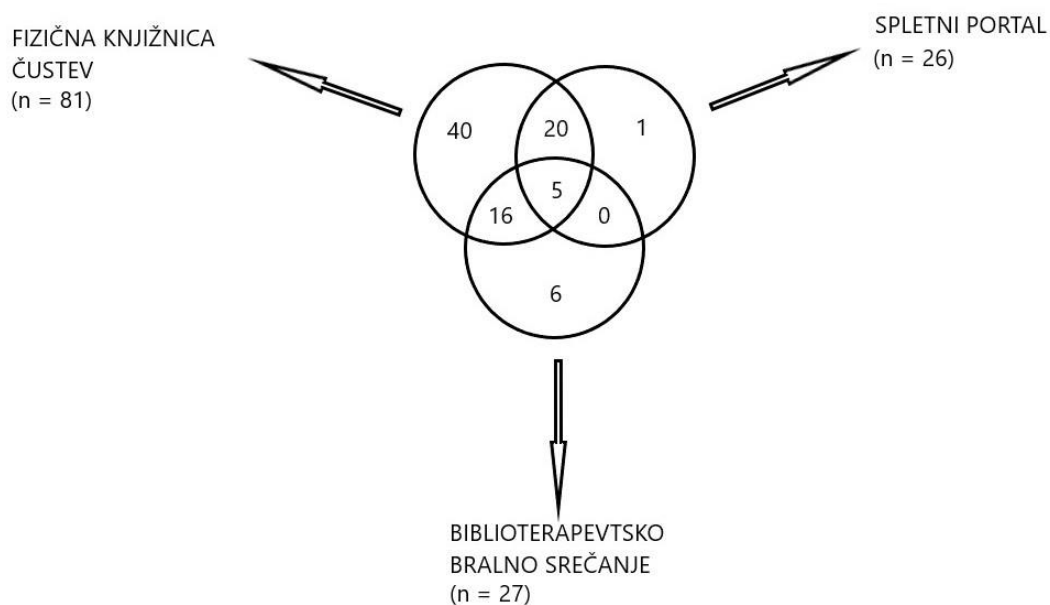
- odraslim udeležencem je pomemben dejavnik pri odločanju za udeležbo na biblioterapevtskem bralnem srečanju predstavljala predpisana tematika;
- velik del odraslih bralcev je v projekt vstopil z določenimi pričakovanji: radovednost, naučiti se nekaj novega, izkusiti nov način spodbujanja branja (96 % odraslim udeležencem je srečanje izpolnilo pričakovanja);
- udeleženci so navedli veliko pozitivnih učinkov biblioterapevtskih bralnih srečanj: izmenjava in izražanje mnenj (35 %), učenje (22 %), kvalitetno preživljanje prostega časa (17 %), pridobljen navdih (16 %), boljše počutje (9 %);
- 80 % udeležencev se je po srečanju počutilo pozitivno, 20 % pa nevtralnno;
- izražena čustva po srečanjih: dobro/odlično (49 %), sproščeno/mirno (20 %), zainteresirano (9 %), optimistično (8 %), 10 % jih je izpostavilo tudi druga čustva (zmedenost, živčnost, izgubljenost, prisotnost žalostnih misli);
- 87 % udeležencev bi se ponovno udeležilo srečanja;
- koristnost srečanj: nov pogled in širjenje obzorij (49 %), omogočanje izmenjave mnenj z drugimi (21 %), izboljšanje veščin in vedênja (13 %), občutek sprejetosti in pripadnosti skupini (12 %).

Nekaj mesecev po srečanjih so zunanji sodelavci izvedli še intervjuje z nekaterimi udeleženci in moderatorji srečanj. S tem smo želeli zaznati morebitne spremembe pri posamezniku, ki bi nastale kot rezultat izvajanja dejavnosti, oz. ugotoviti, ali obstaja dolgoročnejši vpliv srečanj na udeležence. Tudi na tej stopnji smo prejeli zelo podobne spodbudne odzive in odgovore kot pri anketnih vprašalnikih.

V Mestni knjižnici Kranj smo nadalje želeli raziskati še zadovoljstvo uporabnikov z novimi storitvami oz. pridobiti njihova mnenja, stališča in predloge za morebitne izboljšave. V ta namen je bila po zaključku projekta izvedena tudi anketa⁶, ki se je osredotočala predvsem na fizično zbirko knjižnice čustev in na spletni portal. Anketo je bilo mogoče reševati en mesec (v obdobju od 22. marca do 22. aprila 2022), k reševanju pa so bili vabljeni vsi, ki projekt Knjižnice čustev poznajo in storitve uporabljajo. Anketa je bila poslana vsem moderatorkam in udeležencem biblioterapevtskih bralnih srečanj, dostopna je bila v fizični obliki v knjižnici, povezava do ankete pa objavljena na spletni strani Mestne knjižnice Kranj in Facebookovem profilu knjižnice. Izpostavljamo naslednje ugotovitve:

- anketo je v celoti rešilo 88 anketirancev (76 % žensk in 24 % moških);
- uporaba storitev: 81 je bilo uporabnikov fizične knjižnice čustev, 26 je bilo uporabnikov spletnega portala, 27 pa udeležencev biblioterapevtskega bralnega srečanja (slika 8);
- emotikoni so pomemben dejavnik prepoznavnosti projekta Knjižnice čustev;
- postavitve ločene zbirke fizične knjižnice čustev uporabnikom omogoča lažjo, hitrejšo in v danem trenutku za njih najprimernejšo izbiro gradiva;
- mnenja in predlogi anketirancev so bili naslednji: povečanje nabora gradiva v fizični knjižnici čustev, izvedba bralnih srečanj z razpravo o prebranem gradivu iz priporočilnega seznama knjižnice čustev;
- uporabniki spletni portal prepoznavajo kot storitev za spodbujanje branja.

⁶ Anketa je bila podrobneje analizirana v pisni nalogi za bibliotekarski izpit: Štefe, M., 2022. *Evalvacija projekta in zadovoljstva uporabnikov: primer projekta Knjižnice čustev v Mestni knjižnici Kranj*. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2VU1X12D> [31. 5. 2023].

Slika 9: Število uporabnikov po različnih kombinacijah storitev, prikazano s presekom množic (Vir: Štefe, 2022)

6 Diskusija

Čustva imajo ogromen pomen v življenju posameznika in se posledično kažejo tudi na vseh področjih družbenega življenja. Tudi branje zgodb v človeku vzbuja različna čustva. V praksi se je že večkrat izkazalo, da aktivnosti projekta po njegovem koncu zamrejo, pogosto predvsem zaradi pomanjkanja financ. Zato smo se odločili, da bomo tokrat z minimalnim vložkom in prilagoditvami obstoječe storitve skušali uporabljati in nadgrajevati naprej. Ker smo v knjižnicah postavljeni pred stalen izziv, kako pridobiti nove bralce in kako izboljšati njihovo bralno izkušnjo, smo zanje pripravili bralno akcijo Beremo s čustvi, ki se je navezovala predvsem na fizično zbirko. Potekala je skoraj šest mesecev, od 23. 4. 2022 do 28. 11. 2022. Za izpolnjeno anketo so sodelujoči prejeli beležnico z emotikoni.

V projektu Knjižnice čustev smo imeli zanimivo nalogo, da smo gradivu, ki smo ga uvrstili v zbirko, določili čustveni simbol, ki se nam je zdel najbolj ustrezen. Zavedamo se, da je doživljanje čustev subjektivno, kar v nekom vzbuja veselje, lahko drugemu deluje strašljivo, zato nas je zanimalo, v kolikšni meri so se naša doživljanja čustev v posameznem delu ujela z doživljanjem čustev naših uporabnikov. V ta namen smo izdelali letak, s katerim smo bralce pozvali, da na njem navedejo tri naslove knjig iz fizične zbirke knjižnice čustev, jim določijo enega izmed zraven narisanih emotikonov in v par stavkih napišejo, kaj jih je vodilo k taki izbiri.

Knjižnice čustev

MESTNA knjižnica KRANJ

Beremo s čustvi

Od 23. 4. do 28. 11. 2022

Beremo s čustvi

Koliko časa traja projekt?
Od 23. aprila (svetovni dan knjige in avtorskih pravic) do 28. novembra 2022.

Kdo lahko sodeluje?
Člani knjižnice, starejši od 15 let.

Kje lahko sodelujete?
V vseh enotah Mestne knjižnice Kranj: v Knjižnici Globus in naših krajevnih knjižnicah Stražišče, Naklo, Predvor, Cerklje na Gorenjskem, Jezersko in Senčur.

Kako sodelujete?
S priporočilnega seznama gradiva preberete 3 knjige, jih ocenite s predloženimi čustvenčki in napišete, kaj vas je vodilo k temu čustvu. Izpolnjen obrazec oddajte informatorem v knjižnici do 29. 11. 2022. Vsak udeleženec lahko sodeluje le enkrat.

Z branjem do nagrade
Branje nas bogati in nagraduje: če boste do konca akcije prebrali 3 priporočena dela, vam bomo podarili prikladno nagrado. 3. decembra 2022 – ob praznovanju Prešernovega rojstnega dneva – pa bo zreb enemu od bralcev naklonil še glavno nagradno presenečenje.

Vabljeni k branju.

Podatki o bralki/bralcu

Ime in priimek: _____

Številka članske izkaznice: _____

Dovoljujem uporabo osebnih podatkov v skladu z zakonom o varovanju osebnih podatkov. Strinjam se, da lahko knjižnica moje mnenje o prebranih delih objavi in uporabi za promocijo projekta in dejavnosti knjižnice.

Podpis: _____

Slika 10: Letak bralne akcije Beremo s čustvi (Vir: arhiv Mestne knjižnice Kranj)

Akcija je bila med uporabniki dobro sprejeta. Sodelujoči so nam zaupali, da so se velikokrat težko odločili za označitev enega samega emotikona, saj so zgodbe v njih sprožale različne čustvene odzive. Nekateri so emotikon določili na podlagi končnega vtisa, ki so ga dobili po koncu branja, nekatere je presunil določen dogodek, ki se jih je posebej dotaknil, nekateri pa se niso mogli opredeliti za en sam emotikon in so jih označili več.

Precej bralcev nam je zaupalo, da so odslej pri branju precej bolj pozorni na svoje občutke in doživljanje zgodbe. Dejstvo je, da je zaznavanje čustev povsem subjektivno, prav tako njihovo procesiranje oz. doživljanje. Nekateri so celo povedali, da so doslej čustva, sploh negativna, imeli za sramotna in so jih raje potlačili in skrivali pred drugimi, saj niso želeli, da bi jih ljudje dojemali kot šibke. Nekatera čustva, kot sta veselje in ljubezen, so dojemali kot pretirana in jih ravno tako niso želeli pretirano izpostavljati. Z izpostavitvijo čustev ob knjigah so se začeli

zavedati, da so čustva neločljiva in nujno potrebna sestavina človekovega življenja in da se jih ni treba sramovati.

Nekateri so tudi potožili, da so si izbrali knjige, označene s simbolom za veselje, pa so bili nemalokrat razočarani, saj se je kar nekajkrat veselje spremenilo v žalost, in da je premalo knjig, ki bi resnično vzbujale samo veselje. V glavnem so knjige izbirali na policah, nekateri so uporabili tudi računalnik ob zbirki, vendar se jim iskalnik ni zdel pretirano uporaben. Enotno mnenje je bilo, da nobena knjiga ne izzove samo enega čustva, temveč se le-ta prepletajo. Zanimivo pa je, da so bralci izpostavili tudi zgodbe, napisane popolnoma brezosebno, s popolno odsotnostjo kateregakoli čustva, kar je prav gotovo svojevrstna umetnost (npr. Tujka avtorice Claudie Durastanti).

Dobili smo tudi nekaj mnenj o fizičnem videzu zbirke. Uporabnikom je všeč barvitost simbolov, s katerimi je zbirka popestrila sicer sivo barvo polic. S tem razlogom je marsikdo tudi pristopil k policam in si izbral knjigo, ki bi jo drugače med vsemi drugimi naslovi v redni zbirki spregledal.

7 Zaključek

Projekt Knjižnice čustev je zaključen. Nosilci projekta so imeli ideje tudi za njegovo nadaljevanje, na žalost pa kljub odlični oceni prijave zaradi velike konkurence ni dobil zelene finančne podpore programa Ustvarjalna Evropa. V vsakem primeru smo s sodelovanjem v njem pridobili tako zaposleni kot tudi uporabniki. Sodelujoči smo dobili priložnost sodelovati s kolegi iz tujine, se učiti ter si izmenjati izkušnje in primere dobre prakse. Lahko smo se prepričali, da imamo mnogo podobnih zadreg, da se tudi v tujini borijo za finance in uporabnike in se pri tem poslužujejo mnogih inovativnih načinov.

Čeprav se projekt ne bo nadaljeval, se je izkazalo, da je način izbora knjig po čustvenih simbolih za bralce zanimiv, zato smo se odločili, da bomo zbirko redno dopolnjevali tudi v prihodnje. Vanjo bomo še naprej uvrščali tako kvalitetna leposlovna dela kot tudi popularna dela različnih žanrov, saj tako k zbirki pritegnemo tudi bralce, ki večinoma prebirajo novosti, promovirane v medijih ali priporočene zunaj knjižnice. Taki uporabniki se ne zadržujejo med policami, ampak jih bolj pritegne posebej izpostavljeno gradivo, kar naša fizična zbirka nedvomno je.

Zbirko s pridom uporabljajo tudi vodje bralnih skupin. Pod okriljem naše knjižnice jih deluje prek dvajset. Zbirka predstavlja pomoč pri izboru gradiva za branje predvsem z naborom naslovov, saj pogosta srečanja za vodje skupin marsikdaj predstavljajo izziv pri novih bralnih idejah. Pomembno komponento seveda predstavlja nabor čustev, na katera se lahko osredotočijo voditelji pri izbiri tematike. Nekatere skupine se srečujejo že prek deset let, njihovi člani so večinoma stalni, zato se med seboj precej dobro poznajo, nekateri so se začeli družiti tudi v prostem času. Izkazalo se je, da je za take skupine izbor naslovov iz zbirke zelo dobrodošel, saj so člani pripravljani zelo iskreno spregovoriti o svojih čustvih in občutkih pred drugimi, ker vedo, da bodo njihova čustva vedno sprejeta v pozitivnem duhu, brez obsojanja.

Storitve projekta Knjižnice čustev so pokazale, da so čustva izredno pomembna komponenta v našem vsakdanu. Povezava s knjigami daje odlično iztočnico in možnost o svojih čustvih in občutkih spregovoriti z drugimi in si izmenjati izkušnje. V stresnih in negotovih časih, kot je bila npr. epidemija covid-19, so ljudi prežemala negativna čustva, zaradi česar so se počutili obupane, nemočne, negotove, poleg tega še osramočene, da niso pogumnejši in močnejši. Ko so slišali, da tudi druge prevevajo podobna čustva, so se počutili bolje, saj so se prepričali, da

ni z njimi nič narobe, da vsi bijemo podobne bitke sami s sabo, kar je vedno pripomoglo k boljšemu počutju.

Zaključimo lahko, da so raznoliki, zanimivi in inovativni (mednarodni) projekti več kot dobrodošli, saj s svojimi idejami, aktivnostmi in storitvami pomembno vplivajo na spodbujanje bralne pismenosti in nasploh privabljajo k branju, kar je ena izmed glavnih nalog splošnih knjižnic. Mednarodna partnerstva pa so dobrodošla zaradi navezovanja stikov, izmenjave primerov dobrih praks, lahko pa predstavljajo tudi temelj za razvoj novih storitev.

Zahvala

Zahvaljujeva se direktorici Maji Vunšek za ponujeno priložnost sodelovanja v projektu. Izkušnja nama je omogočila rast tako na profesionalnem kot tudi osebnem področju.

Reference

Cvetek, M., 2014. *Živeti s čustvi: čustva, čustveno procesiranje in vseživljenjski čustveni razvoj*. Univerza v Ljubljani: Teološka fakulteta.

Ekman, P., 2004. *Emotions revealed: understanding faces and feelings*. London: Phoenix.

Ekman, P., 2007. *Emotions revealed: recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. New York: St. Martin's Griffin.

Haramija, D. in Vilar, P., 2017. Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga*, 44(98), 5–16.

Goleman, D., 2010. *Čustvena inteligenca: zakaj je lahko pomembnejša od IQ*. 3. ponatis. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kobal Grum, D., 2021. *Vem, hočem, čutim: kognitivno-motivacijski vidiki čustev*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Milivojević, Z., 2008. *Emocije: Razumevanje čustev v psihoterapiji*. Novi Sad: Psihopolis institut.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, 2019. *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/> [10. 3. 2023]

Pogačnik, J., 2010. Branje knjig in pisanje imata lahko terapevtsko vlogo. V: Burkeljca, S. ur. *Čudežnost besed: bibliopreventiva*. Domžale: občina. Str. 53–59.

Rešič Rihar, T. in Urbanija, J., 1999. *Biblioterapija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo.

Rubin, R. J., 2006. *Demonstrating results: using outcome measurement in your library*. Chicago: American Library Association.

Šadl, Z., 1999. *Usoda čustev v zahodni civilizaciji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Špoljar, M., 2003. *Biblioterapija v splošni knjižnici*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Štefe, M., 2022. *Evalvacija projekta in zadovoljstva uporabnikov: primer projekta Knjižnice čustev v Mestni knjižnici Kranj*. Pisna naloga za bibliotekarski izpit. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2VU1X12D> [31. 05. 2023].

Zabukovec, V., 2017. Biblioterapija v knjižnici. *Knjižnica*, 61(4), 23–34.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1), 2001. Uradni list RS, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.